

ב. מדברי חכמים.

וכל זה מדין תורה, אבל חכמים אסרו לאדם גם קרובות אשה שפיתה אותה בלא קידושין או שנחשד בכך שפיתה אותה בלא קידושין, וטעם האיסור הוא, כיון שהיה עימה מתחילה, והיא באה לבקר את קרובותיה, יש לחוש שלאחר שישא את קרובותיה זינה עימה, וזה בוודאי אסור.

אמנם כיון שאיסור זה הוא מחמת החשש שיזנה עימה אחרי שישא את קרובותיה, אם כבר מתה, מותר לשאת את קרובותיה.

קרובות אשה	אסור מהתורה
קרובות מפותה	אסור מדרבנן
קרובות אנוסה	מותר

אשת הבן

אשת הבן אסורה לאב מהתורה, שנאמר, "עֲרֹות פִלְתָּד לֹא תִגְלַה אֵשֶׁת בְּנֶךָ הוּא לֹא תִגְלַה עֲרֹותָהּ" (ויקרא י"ח ט"ו). ודווקא כשהיתה מקודשת לבן, היא נאסרת לאב, אבל היתה אנוסה או מפותה של הבן, בלא קידושין, היא מותרת לאב.²

אשת האב

אשת האב אסורה לבן מהתורה, שנאמר, "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יִגְלַה כְּנַף אָבִיו" (דברים כ"ג א).

ולדעת תנא קמא במשנתנו, דווקא כשהיתה מקודשת לאב, היא נאסרת לבן, אבל היתה אנוסה או מפותה של האב, בלא קידושין, היא מותרת לבן.³

ולדעת רבי יהודה, הבן אסור גם באנוסת אביו ובמפותת אביו, ואמר רב גידל אמר רב, שטעמו של רבי יהודה, משום שנאמר בכתוב שני איסורים, "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו", כלומר אשת אביו ממש, "וְלֹא יִגְלַה כְּנַף אָבִיו", להוסיף כל כנף ראה אביו, גם בלא קידושין, והכוונה לאנוסה ומפותה. הנוכרת בפרשה הקודמת.

"ולא יגלה כנף אביו"

כבר נתבאר שלדעת רבי יהודה הכתוב "ולא יגלה כנף אביו" בא לאסור את אנוסת אביו, ודבר זה למד מכך שהפרשה הקודמת מדבר באנוסה.

וחכמים חולקים על רבי יהודה, כי הכתוב "ולא יגלה כנף אביו" אינו סמוך לפרשה הקודמת. ולדעת חכמים הכתוב הזה בא לאסור שומרת יבם של אביו, וכמו שאמר רב ענן אמר שמואל, מאי כנף אביו, כנף הראוי לאביו.

ולפי התירוץ הראשון, איסור זה אמור בין כשאביו חי ובין כשמת אביו, ונמצא שהבא על שומרת יבם של אביו [כשאביו חי] עובר על שלושה איסורים. (א) מאחר שנעשית שומרת יבם של אביו נאסרה לו משום כך מהכתוב "ולא יגלה כנף אביו". (ב) מאחר שהיתה אשת אח אביו הרי היא דודתו האסורה לו

מסכת יבמות

פרק אחד עשר נושאים על האנוסה

דף צ"ז

איסור קרובות אשה

א. מהתורה.

כבר נתבאר, שמדין תורה, מי שנשא אשה, נאסר בקרובותיה, כגון בבתה ובאמה, "עֲרֹות אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלַה אֶת בֵּת בְּנֶה וְאֶת בֵּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרֹותָהּ שְׂאֵרָה הִנֵּה זָמָה הוּא" (ויקרא י"ח י"ז), ובאחותה "וְאִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ לֹא תִקַּח לְצֶרֶר לְגִלּוֹת עֲרֹותָהּ עִלְיָהּ בְּחַיָּיהָ" (ויקרא י"ח י"ח).

ודווקא כשמתחילה קידש את האשה, ותפסו קידושיה, נאסרו לו קרובותיה, אבל מי שאנס או פיתה אשה, ולא היו שם קידושין, מדין תורה לא נאסרו לו קרובותיה.

ושני מקורות יש לחילוק זה.

(א) בברייתא למדו זאת, מתוך כך ששינתה תורה בין שאר איסורי עריות, שנאמר בהן האיסור על השכיבה בלא הזכרת ליקוחין, לבין באיסורים הבאים מחמת אשתו, שנאמר בהם לשון ליקוחין, "וְאִישׁ אֶשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמּוֹ" (ויקרא כ"ד), "וְאִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ לֹא תִקַּח" (ויקרא יח יח), לומר לך, דרך ליקוחין אסרה תורה, כלומר כשהיתה ראשונה לקוחתו, אז חייב על השניה כשבא עליה.⁴

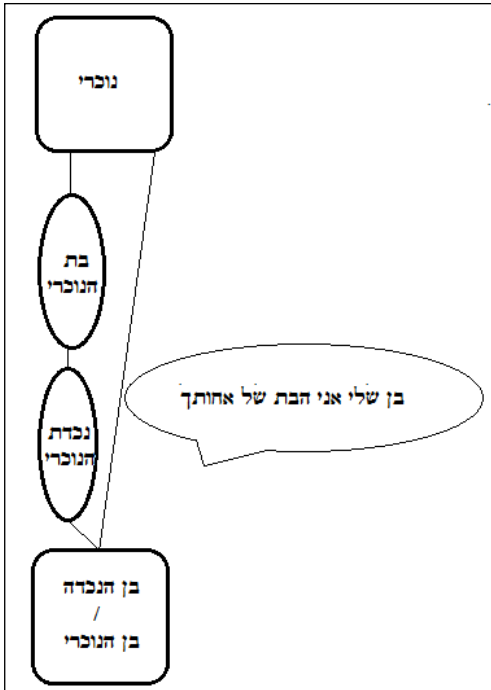
[ואף שמצינו לשון ליקוחין גם באיסור אחותו, "וְאִישׁ אֶשֶׁר יִקַּח אֶת אַחֲתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ" (ויקרא כ"ז)]. כיון שאחותו אינה ראויה לקידושין, הכוונה בה לשכיבה, אבל בכל מקום שהאשה ראויה לקידושין, הכוונה ללקיחה שעל ידי קידושין].

(ב) ורבה אמר שיש ללמוד זאת מסתירת הכתובים, שכתוב אחד אומר, "עֲרֹות בֵּת בְּנֶךָ אוֹ בֵּת בִּתְּךָ לֹא תִגְלַה" (ויקרא י"ח יז), משמע דווקא בתו שלו אסורה לו, אבל בת אשתו מותרת. וכתוב אחד אומר, "עֲרֹות אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלַה אֶת בֵּת בְּנֶה וְאֶת בֵּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח" (ויקרא יח יז), משמע גם בת אשתו אסורה. והיישוב לכך הוא, שיש אופן שבת אשתו אסורה, וזה כשקידש תחילה את אשתו, ואחר כך ילדה את הבת הזו [אפילו מאיש אחר], ויש אופן שבת אשתו מותרת לו, כשלא היו לו קידושין בה, אלא היתה אנוסתו או מפותתו, [ואחר כך ילדה את הבת הזו מאיש אחר].

² שלא נאמר אלא אשת, ואין כאן אישות. [רמב"ם].

³ שלא נאמר אלא אשת, ואין כאן אישות. [רמב"ם].

⁴ דבשניה ליכא למימר ליקוחין, דהא לא תפסי בה קידושין. [רש"י].

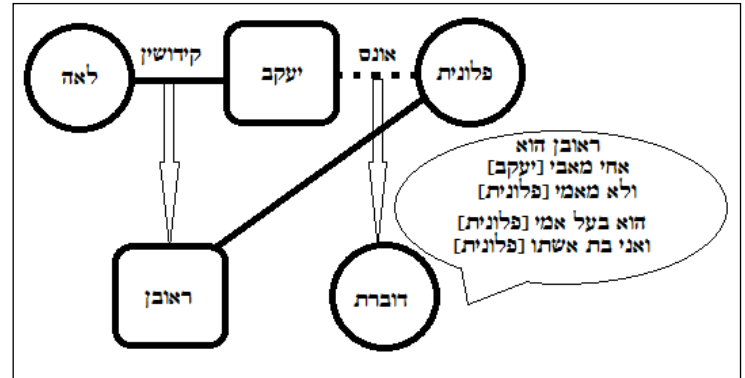
מהכתוב "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת דֹּדְתוֹ עֲרֹת דָּדוֹ" (ויקרא כ"ו). (ג) מאחר שהיא שומרת יבם, יש בה האיסור הכללי האוסר יבמה לשוק בלא ייבום או חליצה, "לא תהיה אשת המות החוצה לאיש זר" (דברים כ"ה ה).

ולפי התירוץ השני, איסור כנף אביו אמור רק אחר שמת אביו, ואם כן בכל זמן יש בה רק שני איסורים ולא שלושה. איסור דודתו יש בה תמיד. ושני האיסורים האחרים אינם בבת אחת. כשאביו בחיים, היא אסורה לו משום יבמה לשוק. וכשמת אביו, והותר איסור יבמה לשוק, יש בה איסור "לא יגלה כנף אביו"^א.

ענייני קורבה שאינם מצויים^ב

א. אחי בעל אמי ואני בת אשתו.

יעקב נשא את לאה, וילדה לו את ראובן. אנס את פלונית, וילדה לו את דוברת. ראובן מותר בפלונית אנוסת אביו [כדעת חכמים ולא כדעת רבי יהודה]. וכשהוא נושא אותה, דוברת אומרת: ראובן שהוא אחי מאבי [יעקב] ולא מאמי [שראובן] בן לאה ודוברת היא בן פלונית. נשא את אמי [פלונית], ונעשה אחי בעל אמי. וכמו כן אני בת אשתו של אחי.

ב. אחי הוא בני.

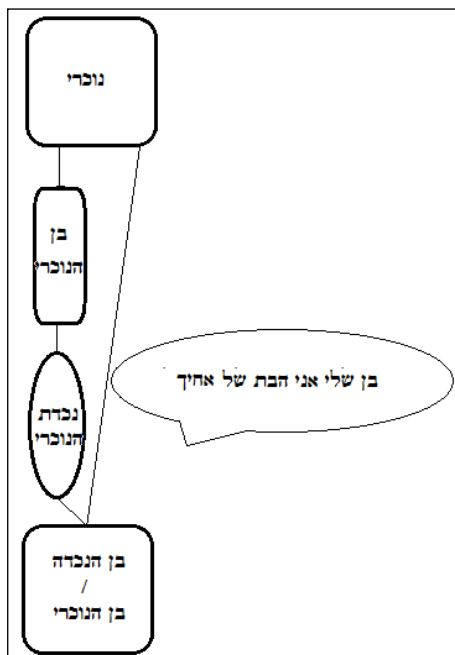
נוכרי שבא על בתו, ונולד להם בן. הבת אומרת על בנה: אחי הוא, [ששנינו בני אב אחד], ובני הוא [שאינו אמו]. וכמו כן, אחותו אני, [ששנינו בני אב אחד], של זה שאני נושאת על כתפי, [שהוא בני שילדתי].

ג. אני בת אחות של בני.

נוכרי היתה לו בת, ולה בת [=נכדת הנוכרי], ובא על בתו, ונולד לו ממנה בן. הבן הזה שהוא דור רביעי, והבת שהיא דור שני, שניהם אחים מהאב, ששניהם בני הנוכרי הראשון. ואם כן, לגבי הנכדה הבן שלה והאמא שלה הם אחים, ולפיכך היא אומרת לו: שלום לך בני, אני הבת של אחותך.

ד. אני בת אח של בני.

נוכרי היה לו בן, ולו בת [=נכדת הנוכרי], ובא על בתו, ונולד לו ממנה בן. הבן הזה שהוא דור רביעי, והבן שהוא דור שני, שניהם אחים מהאב, ששניהם בני הנוכרי הראשון. ואם כן, לגבי הנכדה הבן שלה והאבא שלה הם אחים, ולפיכך היא יכולה לצאת לפועלים המשקים את השדות, ולשאל אותם חידה שתומה זו^א, אמרו לי, איך יתכן, שתינוק זה שאני נושאת, הוא בני, ואני בת אחיו.

^א וכנף אביו הוא היינו כנף שראוי לאביו בחייו. [תוס'].

^ב משלות הן ורגילים בני אדם לאומרן. [רש"י]. כל אלו המעשים לא משמיעין לך מידי אלא לתשובות הצדוקים. [תוס'].

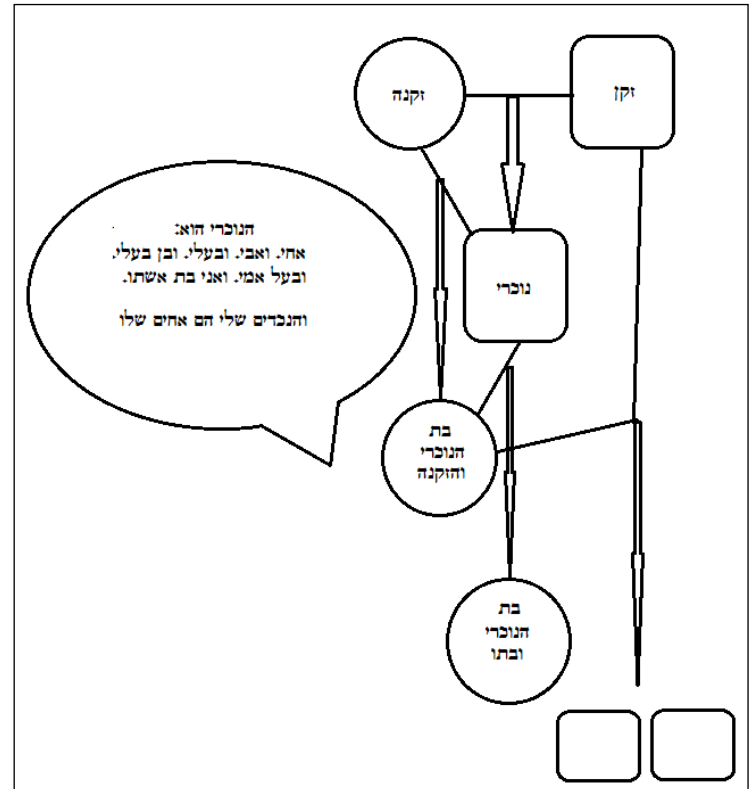
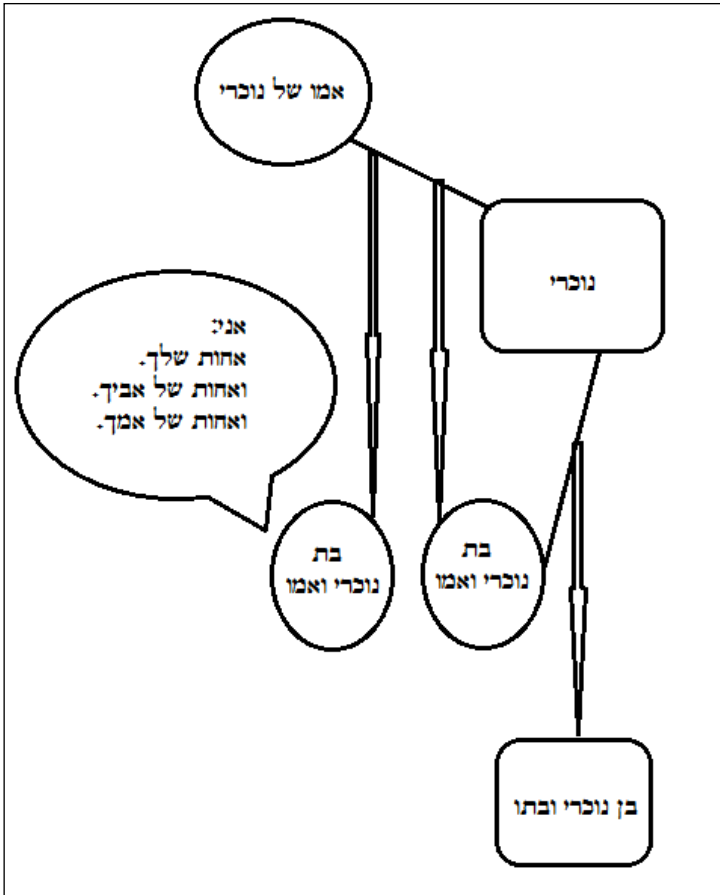
^א דדלו דוולא, פירש בקונטרס, פועל המשקין שדות. ובערוך פירש, חכמים דולי מים מבורות עמוקים, כלומר מבינין הכל בחכמה. [תוס'].

ה. אחי ואבי ובעלי ובן בעלי.

נוכרי אחד בא על אמו, ונולדה לו בת (שהיא בתו), וגם אחותו כי שניהם בני אותה האם. וחזר ובא על הבת הזו ונולדה לו בת (שהיא בתו), וגם נכדתו, בת בתו. ובא אביו של אותו נוכרי על הבת הראשונה, והוליד ממנה בנים.

הנוכרי שהוזכר תחילה, הוא גם האב של הבת הראשונה [שניהם בני אותה אם]. והוא גם אביה [שהרי נולדה ממנו ומאמו]. והוא גם בעלה, [שהרי בא עליה וילדה לו בת]. והוא גם הבן של בעלה, [שהרי אביו של הנוכרי בא עליה]. ועניין זה שהוא אביה, אפשר לאומרו בעוד סגנונות, כגון שהוא גם הבעל של אמה שלה, [שהרי הוא בא על אמה]. וכן שהיא הבת של אשתו [כני"ל].

ואם הוא אכזרי, שכשמת אביו אינו נותן לחם לבני אביו היתומים, הוא יכולה לומר עליו, שלמרות כל מיני הקורבה שיש ביניהם, הוא אינו נותן לחם לאחיו, שהם גם נכדיו בני בתו.

ז. אני ואתה בני אחיות. אני ואביך בני אחים. אני ואמך בני אחים.

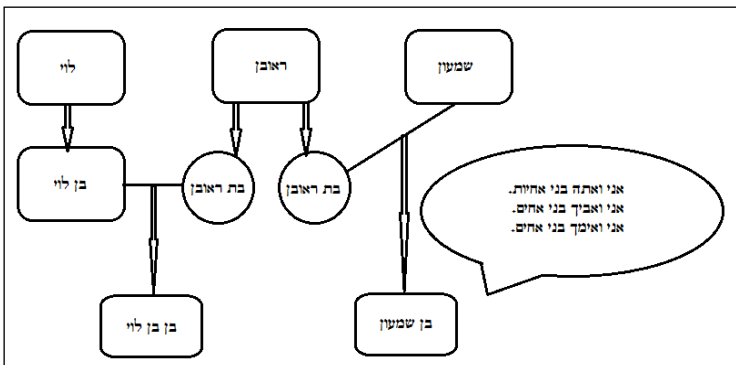
עניין זה יכול להיות גם בישראלים ובהיתר. שלושה אחים, ראובן שמעון ולוי. לראובן שתי בנות, וללוי בן. שמעון נשא אחת מבנות ראובן, ובן לוי נשא אחת מבנות ראובן. ושתי הבנות של ראובן ילדו בן. בנו של שמעון ובנו של בן לוי הם בנים של שתי אחיות, [שתי בנות ראובן]. וכמו בן בנו של שמעון ואבי בן בן לוי הם בנים של שני אחים [שמעון ולוי]. וכמו כן בנו של שמעון ואמו של בן לוי הם בני אחים [שמעון וראובן].

ולכן בן שמעון אומר לבן בן לוי, אני ואתה בני אחיות. אני ואביך בני אחים. אני ואמך בני אחים.

ו. אני ואתה אחים. אני ואביך בני אחים. אני ואמך בני אחים.

נוכרי בא על אמו, ונולדו להם שתי בנות. חזר ובא על אחת מהן, ונולד להם בן. הבת השניה היא אחות הבן אחרון [ששניהם בני הנוכרי]. והבת השניה היא גם אחות הנוכרי [ששניהם בני אמו של הנוכרי]. והבת השניה היא גם אחות הבת הראשונה [ששתייהן בנות הנוכרי ואמו].

ולפיכך היא אומרת לבן הקטן, אני ואתה אחים [מן האב]. אני ואביך אחים [מן האם]. אני ואמך אחים [מהאב והאם].^נ

^נ רשיי פירש מאב אחד, אך לכאורה צ"ל מהאב ומן האם.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

בני יודן אמתא

שפחה בשם יודן, היו לה בני בעודה שפחה, [וכולם בני אב אחד], ואם כן היו בניה עבדים כמותה, ובעודם עבדים היו להם נשים.

שחררו את הבנים ואת הנשים, ומת אחד מהבנים, ורצה אחיו לשאת את אשת המת, והתיר לו רב אחא בר יעקב, אף על פי שהיה לאח המת בנים, ואם כן בוודאי אין כאן מצוות יבום, וטעם ההיתר, כי משעה שנשתחררו, אינם נידונים כאחים [=גר שנתגייר כקטן שנולד מעצמו הוא], ואם כן אינו נחשב כנושא את אשת אחיו האסורה לו שלא במקום מצוות יבום.

וללשון שני בגמרא, כיון שטעם ההיתר הוא, משום שלפי האמת אינם נידונים כאחים, כן הדין בין כשהיו אחים רק מהאב, או שהיו אחים רק מהאם, או שהיו אחים מהאב ומן האם.

וללשון ראשון בגמרא, אף שמהתורה הדבר מותר בכל אופן, כשהם אחים מהאם ולא מן האב, כיון שבמציאות הם באמת אחים, אם נתיר להם לשאת זה את אשתו של זה, יש לחוש שילמדו מכך שגם אחים ישראלים מותרים לשאת זה את אשתו של זה, ולכן חכמים אסרו גם לגרים שהם אחים מהאם לשאת זה את אשתו של זה.

ודווקא אחים מהאם אסורים, אבל אחים מהאב מותרים, כי כשהם אחים מן האב אין לחוש שכשיראו שזה נושא את אשת אחיו, ילמדו להתיר זאת גם בישראלים, והטעם לכך, כי כשהם אחים מהאב, כשיראו את זה נושא אשתו של זה, יאמרו הכל, שבאמת אינם אחים אפילו מהאב, שהאמא של כל אחד מהם זנתה עם אנשים אחרים, ואינם בני אב אחד.

וכשהיו אחים גם מהאב וגם מהאם, [כמו שהיו בני יודן], בזה נחלקו רב אחא בר יעקב ורב ששת. לדעת רב אחא בר יעקב, כיון שהם אחים מן האב, הם נקראים על שם אביהם, ולא על שם אימם, ולכן הם מותרים לשאת זה את אשתו של זה, כדין מי שהיו אחים מהאב בלבד. ולדעת רב ששת, הכל יודעים שהם בני אשה אחת, ואם כן יש לאסור אותם זה באשתו של זה, כדין אחים מן האם.

אחים שנתגיירו

מבואר במשנתנו, ששני אחים נוכרים שנתגיירו [=הגיורת שנתגיירו בניה עמה^א], וכן הדין בשני אחים עבדים שנשתחררו, ומת אחד מהם בלא בנים, אשתו לא חולצת ולא מתייבמת. ואפשר להבין זאת בשני אופנים:

א. הם נחשבים אחים מהאם ולא מהאב.

באמת הם נידונים כאחים, שהרי הם בני אב אחת, אלא כיון שהיתה הורתם קודם הגירות, אינם נחשבים אחים מהאב, כי הגר אין לו שום קורבה מצד האב ואפילו אין לנו ספק שנולדו מאב אחד, כגון שהם תאומים^ב. וכיון שהם

^א אפשר שנקטה המשנה אופן זה, שנתגיירו עם האם, לומר לך שכן הדין גם כשנתגיירו כשהם קטנים מאד, וגדלו יחד כאחים ישראלים, אין לחוש לטעות, וכיון שבאמת אינם נידונים כאחים ישראלים, אין האשה זקוקה לחליצה.

^ב דרמנא אפקריה כזרע בהמה, שנאמר "וזרמת סוסים זרמתם". [רש"י].

נחשבים אחים מהאם ולא מהאב, אינם בכלל מצוות יבום, והרי אשת המת אצל אחיו כאשת אב שלא במקום מצווה, והיא אסורה לו, ומותרת לכל אדם בלא יבום וחליצה.

וכלפי זה הוסיפה המשנה, שכן הדין לא רק כשניהם נולדו קודם הגירות, אלא אף כשהורתו של ראשון בלבד היתה קודם הגירות, והורתו של שני היתה לאחר הגירות. שהיה מקום לומר, כיון שבזמן הגירות האם נחשבת כקטן שנולד, אם כן האם שהרתה את השני אינה זו שהרתה את הראשון, ואינם נחשבים אחים אפילו מהאם, וכשמת האחד אשתו תהיה מותרת לשני. וכדי שלא נטעה בכך, הוסיפה המשנה שגם באופן הזה אשת האחת אסורה לאחר.

ב. הם כלל אינם נחשבים אחים. [רב אחא בר יעקב].

אף על פי שהם בני אב אחת [ואב אחד כגון שהיו תאומים], מאחר שנתגיירו, אינם נידונים כלל כשני אחים כי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ואין לו שום קורבה לקרוביו שהיו לו בגיותו. ולפיכך כשמת האחד בלא בנים, אין אשתו זקוקה לאחיו ליבום או חליצה, והיא מותרת לכל אדם, וכמו כן היא מותרת לאחר, אך כאשר זרה, ולא כמי שזקוקה לו.

וכל זה כשנולדו שניהם אחר הגירות, אבל כשנולדו שניהם אחר הגירות, הם נחשבים בני אב אחת, ואשת האחד אסורה לאחר כדין אשת אב שלא במקום מצווה.

ואמנם היה מקום לומר שכשמת האחד, תהיה אשתו זקוקה לחליצה, כי הכל סבורים שהם אחים גמורים, ואם תצא בלא חליצה יאמרו זקוקה יוצאת בלא חליצה, וכלפי זה הוסיפה המשנה לומר, שכל שהיתה הורתו של אחד מהם קודם הגירות, מאחר שאביו נוכרי, ואין קורבה של צד אב לגר, הכל יודעים שאינם אחים מהאב, ולא יבואו לידי טעות.

דף צ"ח

מצרי אין לו אב

הכלל, גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, נאמר במי שנתגייר אחרי שכבר נולד, שמאחר שנתגייר, אין לו שום זיקה לקרובים שהיו לו בגיותו, ומעתה אין לו שום קרובים.

אבל נתגיירה אימו כשהיתה הרה עימו, בשעה שנולד הוא נחשב לבנה, ככל בנים שתלד אחר הגירות, ואף על פי שתחילת ההריון שלו היה לפני הגירות של האם.

ואמנם גם באופן הזה, שהבן מתייחס אחר אימו, אינו מתייחס אחר אביו. ואפשר להבין זאת משני טעמים.

א. היה מקום לומר, שהטעם לכך שאין הבן מתייחס אחר אביו, כי אין אנו יודעים מי הוא אביו, משום שיש לחוש שאמו זנתה מאנשים הרבה, שהמצרים שטופי זימה הם. אבל אם אנו יודעים מי אביו, כגון שהיו האב והאם בבית האסורים ולא היה שם איש אחר, באופן הזה הבן יתייחס אחר אביו.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

רבותיו, אם היה רגיל להורות כן קודם שהוצרך הדבר למעשה, מקבלים את דבריו, ואם הורה כן רק אחרי שבא מעשה הצריך לאותה הוראה, אין שומעים לו, והיאך היה אותו אדם נאמן לומר הוראת היתר בשם רבי עקיבא. והביאו על כך שלושה תירוצים.

א. אותו אדם היה רגיל להורות כן עוד קודם שבא המעשה לידו.

ב. אותו אדם לא אמר הוראה בלבד, אלא הסתמך על משה שקדם לו, שאמר הרי אשה ושבעה בניה התיר להם רבי עקיבא, ולכן הוא נאמן^א.

ג. כשזה שמביא את ההוראה החדשה, מביא עימה עוד עניינים בשמו של החכם שממנו מביא, מתוך שנאמן על הדברים האחרים, [שאינם אחר מעשה כלשהו], נאמן גם על זה.

נבואות יונה הנביא

הדבר השני שאמר רבי עקיבא על אותו ספסל, הוא דרשת הכתוב "וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יוֹנָה שְׁנִית לְאֹמֶר" (יונה ג' א'), וכך דרש, שנית דברה עמו שכונה, שלישית לא דברה עמו שכונה. לומר לך שלא נתנבא אלא שתי פעמים, ומכאן ואילך פסקה נבואתו.

לדברי רבינא, הכוונה היא שעל עסקי נינוה התנבא שתי פעמים ולא יותר^ב, אבל על עניינים אחרים ניבא יותר, כמו שמצינו, "הוא [ירבעם בן יואש] השיב את גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אלקי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמיתי הנביא" (מלכים ב' י"ד כ"ה).

ולדברי רב נחמן בר יצחק, רק שתי פעמים התנבא יונה ולא התנבא יותר בשום עניין, ובעניין נבואת ירבעם בן יואש, אין כוונת הכתוב שיונה ניבא אותה, אלא כוונת הכתוב לומר "כדבר ה' אלקי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמיתי הנביא", כשם שנהפך לנינוה מרעה לטובה, כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם ישראל מרעה לטובה^ג.

הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה

מי שנתגיירה אימו במהלך ההריון שלו. הורתו, כלומר תחילת יצירתו, שלא בקדושה. ולידתו, בקדושה. וכבר נתבאר, שמאחר שנולד לאחר הגירות של אימו, כיון שבשעת הלידה היא כבר היתה ישראלית, הוא נחשב בנה לכל דבר,

^א אפשר הטעם, כיון שמוסיף דברים שאפשר לברר, ואינו חושש שיבררו ויתגלה שאין הדבר כן, ניכר שדבריו דברי אמת.

^ב תימה דאמאי איצטריך למכתב שנית ולא שלישית, דלא אשכחן שדברה עמו שלישית. ושמה כיון שמצינו שחזרו לקלוקולם, ונתנבא עליהם נחום האלקושי, היינו יכולים לסבור שגם אז נתנבא עליהן יונה. ואם תאמר, והא אשכחן דדברה עמו שלישית בעסקי נינוה, דכתיב ויאמר ה' אל יונה ההיטב חרה לך על הקיקיון וגו' ואני לא אחוס על נינוה וגו'. ויש לומר דהני לאו עסקי נינוה נינהו. ומיהו לרב נחמן בר יצחק דאמר שוב לא דברה עמו קשיא. ויש לומר, שזה היה אותו יום, וחשיב הכל נבואה אחת. [תוס'].
^ג אמר ר"י שחולק על אותו מדרש שהביא רש"י בפירוש נביאים (מלכים ב' ז') ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות וגו' על ידי יונה בן אמיתי אמר לו. או שמא אינו חושב אלא דברים שהוא צורך גדול כגון מעשה נינוה וכיוצא בו. [תוס'].

ב. ואמר רבא שאין הדבר כן, ובכל אופן אין הבן מתייחס אחר אביו, גם כשאנו יודעים מי האב, משום שאפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה, כלומר גורת הכתוב היא, שאין זרעו מתייחס אחריו, שנאמר "בְּשֵׁר חֲמוּרִים בְּשֵׁרִים וְזָרְמַת סוּסִים זָרְמַתִּים" (יחזקאל כ"ג כ').

וראיתו של רבא ממה שמצינו בברייתא ששני אחים תאומים שנולדו אחרי שנתגיירה האם, נחשבים אחים מהאם ולא אחים מהאב, אף על פי שברור ששניהם מאב אחד.

ראיה לרב אחא ממעשה בנפטיים הגר

אמר רבי יוסי, מעשה בנפטיים הגר, שנשא את אשת אחיו מאמו, והתירו לו חכמים.

מתחילה אמרו, שהאח המת נשא את האשה הזו אחרי שנתגייר, ואם כן היתה אשתו של המת לכל דבר, והסיבה שהותרה אחרי כן לאחיו, כי אינם נחשבים כאחים. [כדברי רב אחא בר יעקב].

ודחו זאת ואמרו, שאם היה המת נושא אותה אחרי גירותו, היתה נאסרת לאחיו הגר. ובאותו מעשה לא נשאה המת אחר גירותו, אלא קודם הגירות בלבד היתה אשתו, ואחר הגירות לא בא עליה, ולכן מותרת לאחיו. אלא שהיה מקום לאסור אותה, שמה יבואו להתיר גם כשבא עליה אחר הגירות, ולכן הוצרכו ללמד שהדבר מותר.

ראיה לרב אחא ממעשה בכרכי הים

אמר בן יאסיין, כשהלכתי לכרכי הים, מצאתי גר אחד שנשא אשת אחיו מאמו, ושאלתי אותו, מי הרשה לך. וענה לי, שכך היה מעשה, באשה גיורת, שנתגיירו עימה שבעה בנים, ונשאו אלו נשותיהם של אלו. ובא מעשה לפני רבי עקיבא כשישב על הספסל הזה, ואמר שני דברים. לענין השאלה עם הגרים, השיב שגר מותר לשאת את אשת אחיו, ועוד אמר דרשה בענין יונה הנביא [אותה נבאר בעזה"י להלן].

מתחילה אמרו, שבאותו מעשה, האח המת נשא את האשה אחרי שנתגייר, ואותה התיר רבי עקיבא לאחיו, כי אינם נחשבים כאחים. [כדברי רב אחא בר יעקב].

ודחו זאת ואמרו, שאם היה המת נושא אותה אחרי גירותו, היתה נאסרת לאחיו הגר. ובאותו מעשה לא נשאה המת אחר גירותו, אלא קודם הגירות בלבד היתה אשתו, ואחר הגירות לא בא עליה, ולכן מותרת לאחיו. וכנ"ל.

נאמנות על הוראה חדשה בשעת מעשה

נתבאר שרבי יאסיין, שאל את הגר, איך הותר לו לשאת את אשת אחיו, ואמר לו שרבי עקיבא התיר לו.

והקשו על כך, הלא כלל בידינו, שכל תלמיד חכם שמורה הוראה חדשה בשם

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

אבל כיון שהורתו שלא בקדושה, אינו מייחס אחר אביו. ולהלן יתבאר בעזה"י, למי מקרובותיו הוא מותר, ולמי מהן הוא אסור

א. דינו בבנות אמו ובבנות אביו.

יש לו שאר האם, כלומר, כיון שמעיקר הדין הוא נחשב בנה של אימו, וכל בת שתלד אימו מכאן ואילך היא אחותו לכל דבר, האסורה לו מהתורה, ולפיכך אסרו לו חכמים גם את הבת שילדה אימו קודם שנתגיירה, אף על פי שמעיקר הדין אינה נחשבת אחותו, שלא יטעו לומר שהוא מותר גם באחותו^א.

ואין לו שאר האב, כלומר, בנות שנולדו לאביו, מותרות לו בכל מקרה, בין אותן שנולדו לאביו בגיורתו, ובין אותן שנולדו לאביו אחר שנתגייר האב, שמאחר שאינו מתייחס אחר אביו, אלו ואלו אינן נחשבות אחיותיו. ומכל מקום אמרו חכמים, שלכתחילה לא יכנוס גם את אלו.

ב. דינו באחות אביו.

מדין תורה, כיון שאין לו שום קורבה לאביו, הוא מותר בקרובות אביו, כגון באחיותיו. אולם חכמים חששו, שאם יהיה מותר באחות אביו מן האם, יטעו להתירו גם באחותו שלו מן האם, שהיא אסורה לו מהתורה כפי שנתבאר, ולפיכך אסרו אותו גם באחות אביו מן האם, ואם נשא אותה יוציא^ב. אך אם נשא את אחות אביו מן האב, הוא רשאי לקיימה.

ג. דינו באחות אמו.

מדין תורה, כיון בשעה שנתגיירה אמו, היא כקטן שנולד, ואין לה אחיות, ואם נתגיירו גם אחיות האם, הבן מותר בהן. אולם חכמים חששו, שאם יהיה מותר באחות אמו, יטעו לומר שהוא מותר גם באחותו שלו, שהיא אסורה לו מהתורה כפי שנתבאר, ולפיכך אסרו אותו גם באחות אמו, ואם נשא אותה יוציא.

וכשנשא את אחות אמו מן האם הכל מודים שאסרו אותה ועליו להוציאה. אבל כשנשא את אחות אמו מן האב, נחלקו בו חכמים ורבי מאיר. לדעת רבי מאיר גם זה יוציא, שכל ערווה שהיא מצד האם יוציא, שלא יבואו להתיר את אחותו מאמו. ולדעת חכמים, כיון שהיא אחות האם מהאב, אינה דומה לאחותו מאמו שהיא אסורה לו, ולכן רשאי לקיימה.

ד. דינו באשת אביו.

אחיו הנולד לו מאימו לאחר שנתגיירה, הוא אחיו מאימו לכל דבר, ואשתו אסורה לו בוודאי.

אבל אחיו שילדה אימו קודם שנתגיירה אינם אחיו, ואם נתגיירו ונשאו נשים, הוא מותר בהן. ולא אסרו את נשות אחיו שקודם הגירות משום נשות אחיו שאחר הגירות, שלא גזרו אלא בערווה מחמת עצמה ולא בערווה מחמת

קידושין.

לפי סברת רב אחא בר יעקב, כן הדין גם בנשים שנשאו אחיו אחרי שנתגיירו. אך ניתן לדחות זאת ולומר שכן הדין דווקא כשלא באו עליהם האחים לאחר הגירות. וכפי שנתבאר לעיל

ה. דינו באשת אחי אביו.

כבר נתבאר, שאין הגר מתייחס אחר אביו, ואם כן גם אם אח אביו אינו נחשב כאח אביו, ואשת אח אביו מותרת לו. ואף על פי שאסרו חכמים אחות אביו, אשת אח אביו לא אסרו, שלא גזרו אלא בערווה מחמת עצמה, ולא בערווה מחמת קידושין.

ו. דינו באשת אביו.

כבר נתבאר, שאין הגר מתייחס אחר אביו, ואם כן אשת אביו מותרת לו. ואף על פי שאסרו חכמים אחות אביו, אשת אביו לא אסרו, שלא גזרו אלא בערווה מחמת עצמה, ולא בערווה מחמת קידושין^ג.

נוכרי שנשא קרובות והתגייר עימהן

נוכרי שנשא שתי קרובות, כגון אשה ובתה^ד, ונתגיירו הנוכרי ונשותיו, מדין תורה רשאי לקיימן, שהרי משנתגיירו הן כתינוקות שנולדו ואינן קרובות.

אולם חכמים חששו, שאם יהיה מותר לכנוס את שתייהן, יטעה לומר שגם אשה ובתה ישראליות מותרות לו, ולכן אמרו שיהיה רשאי לכנוס רק אחת מהן.

ואם כנס את הבת, ומתה, נחלקו חכמים אם מותר עתה לכנוס את האם.

לדעת רבי ישמעאל, איסור חמותו בישראלית נשאר בחומרותו גם אחר מיתת אשתו, ולפיכך גם בגיורת גזרו שלא יכנוס אותה אחר מיתת בתו.

ולדעת רבי עקיבא, איסור חמותו בישראלית נחלש אחר מיתת אשתו, [נשוב אינה בשריפה], ולפיכך גם בגיורת הקלו שיוכל לכנוס אותה אחר מיתת בתו^ה.

נשות חמישה שנתערבו

חמש נשים ילדו כל אחת בן אחד, ויודעים אנו של מי כל אחד מהבנים. ושוב ילדו אותן חמש נשים בן שני, ונתערבו אותם חמשה בנים אחרונים, ואין אנו יודעים של מי מהנשים כל אחד מהבנים.

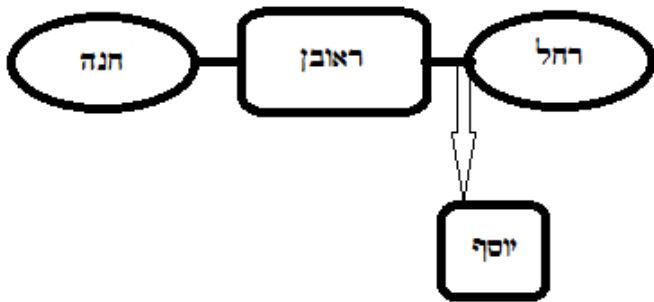
^א הך ברייתא כרבי אליעזר, אבל רבי עקיבא פליג עליה, ואסר אשת אביו, ושרי אחות אביו. וה"ג פוסקין כרבי עקיבא, דרבי אליעזר שמותי הוא. ומיהו יש לזוהר כרבי אליעזר. [תוס'].

^ב והוא הדין אשה ואחותה מן האם, או אשה ובת בתה. אבל אשה ובת בנה, או אשה ואחותה מן האב, דהיינו שאר האב, פשיטא שאין מוציא. ושמא לכתחלה לא יכנוס, או שמא כיון שאין האיסור בא אלא על ידי קידושין אף לכתחלה יכנוס, כדאמרין, שמותר באשת אחיו מאמו, ולא גזרינן משום אחיו הנולד אחריו ... [תוס'].

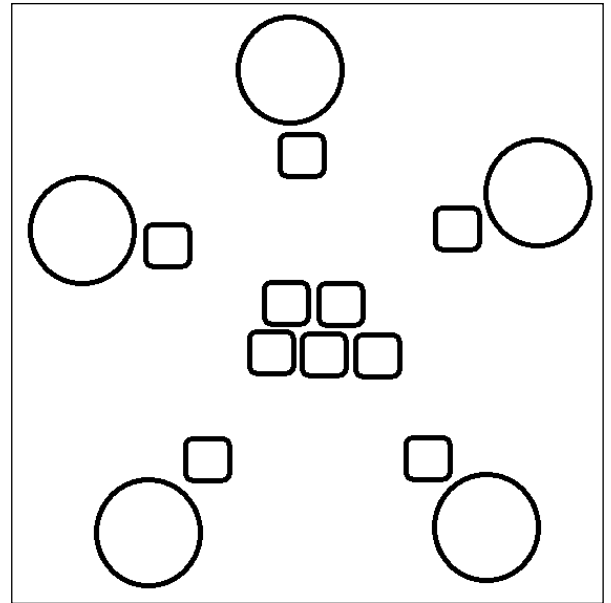
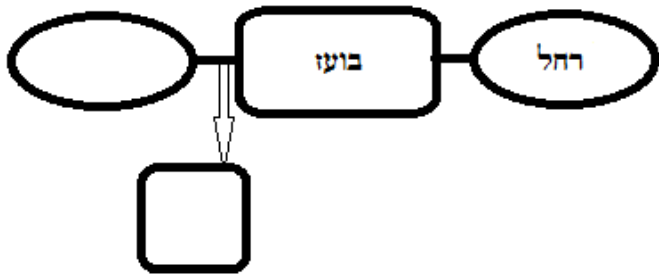
^ג ואם תאמר, לאביי דאמר בהאשה רבה, דלא שרי רבי עקיבא חמותו לאחר מיתה, מאי איכא למימר. ויש לומר, דלאביי ודאי ליכא מאן דתני מותר בחמותו. [תוס'].

^א פירש בקונטרס, דגזרינן שמא ישא אחותו שנולדה אחריו שיש בה כרת, משמע שסובר דאם היתה גם לידתו שלא בקדושה, היה מותר באחותו מן האם שנולדה בנכריות ... וקשה ... אלא יש לומר, דטעמא דדלמא אתי לאיחלופי בישראל, ואפילו שנולדו בהיותם נכריות יש לגזור בקרבת אם ... [תוס'].

^ב פירש בקונטרס, דגזרינן משום אחותו מן האם. ואין נראה דבהדיא משמע בפרק ארבע מיתות, דטעמא משום שמא יאמרו באנו מקדושה קלה לקדושה חמורה ... [תוס'].

גירסה ראובן לרחל, ונשאה בועז, ולו בן מאשה אחרת.

גדלו אותם חמישה שאין יודעים מי האמא שלהם, ונשאו נשים, ומתו בלא בנים, נשותיהן זקוקות לייבום או חליצה, אבל אין הן יודעות מי הוא האח של הבעל שלהן.

כל אחת מהן, כדי שתהיה מותרת להינשא לשאר בני אדם, זקוקה היא לחליצה מכל החמישה שהן ספק אחי הבעל שלהן. ואם תרצה להתייבם לאחד מהחמישה, תהיה זקוקה תחילה לחליצה מארבעת האחרים.

ומעיקר הדין יכול אחד מהם לייבם את כל חמשת הנשים, כי אחת היא יבמתו והשאר נשים נוכריות אצלו, וזאת יעשה אחר שיחלצו כל ארבעה לכל הנשים.

אך חכמים אמרו שטוב יותר שכל אחד ייבם אחת, אחר שיחלצו לכל אחת שאר הארבעה, שבאופן הזה יש אפשרות שכולם יקיימו מצוות יבום, אם באמת נודמנה לכל אחד אחת אחיו.

מקצתם אחים רק מהאב ומקצתם אחים גם מן האם

כבר נתבאר, שכשנתערבו חמישה בני אדם, ומתו בלא בנים, שאשת כל אחד מהם זקוקה מספק לאחים של כל החמישה, יכולים החמישה החיים לייבם כל אחד אחת מהנשים, אחרי שיחלצו לה כל ארבעת האחרים.

אמנם יש אופן, שבו לא יוכלו כל החמישה לכנוס כל אחד אשה אחת, וזה כאשר אחד מהחמישה, בנוסף לכך שהוא אח מהאב לאחד מהתערובות, הוא גם אח מהאם לאחד מהתערובות, ומעתה, כיון שהוא אח מהאם לאחד מהם, אינו יכול לכנוס אף אחת מהנשים, שמא הוא כונס את אחת אחיו מהאם.

ולפיכך הוא חולץ לכל החמש, ואחד מהחמישה יוכל לכנוס שתי נשים.

וכיצד יתכן שיהיה אחד מהחמישה, אח מהאב לאחד מהתערובות ואח מהאם לאחד מהם? כגון ראובן שנשא רחל וחנה, וילדה לו רחל את יוסף.

מקצתם כהנים ומקצתם אינם כהנים

כבר נתבאר, שכשנתערבו חמישה בני אדם, ומתו בלא בנים, שאשת כל אחד מהם זקוקה מספק לאחים של כל החמישה, יכולים החמישה החיים לייבם כל אחד אחת מהנשים, אחרי שיחלצו לה כל ארבעת האחרים.

אמנם כל זה כשהיו כולם ישראלים, שהם מותרים בחלוצה, אבל היה אחד מהם כהן, שהוא אסור בחלוצה, מאחר שאין אחד יכול לכנוס אלא אחר חליצת האחרים, הכהן לא יוכל לכנוס אחר החלוצות. ולפיכך הכהן חולץ לכל החמש, ואחד מהחמישה יוכל לכנוס שתי נשים.

דף צ"ט

חליצה לערווה מספק

כבר נתבאר בתחילת המסכת, שאמו, אחותו, ובתו של אדם, הן מחמש עשרה נשים שאסורות לו, ואם היו נשואות לאחיו, ומת בלא בנים, הן פטורות

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

מייבום וחליצה.

ולהלן יתבאר, שיש אופנים שבהם הן ספק זקוקות לו, ומחמת הספק, הן יוצאות בחליצה.

א. חליצה לאמו.

שתי נשים, שלהם שני בנים שיודעים אנו מי הבן של מי, וחזרו אותן שתי נשים, וילדו כל אחת מהן בן נוסף, ואין אנו יודעים מי בן של מי.

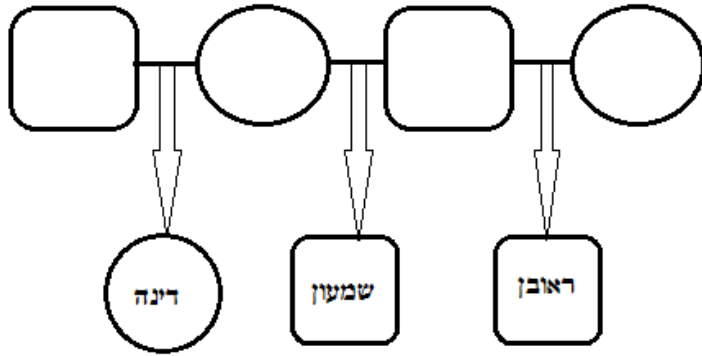
ולאחר מכן, שני הבנים הראשונים נשא כל אחד מהם את אם חבירו, שהיא נוכרית אצלו ומותר בה. ומתו שניהם בלא בנים. ונעשו שתי הנשים זקוקות לייבום או חליצה לאח של בעליהן המת.

ואצל כל אחת מהנשים, כל אחד משני הבנים הנשארים הוא ספק בן השניה, שהיא זקוקה לו, וספק הבן שלה.

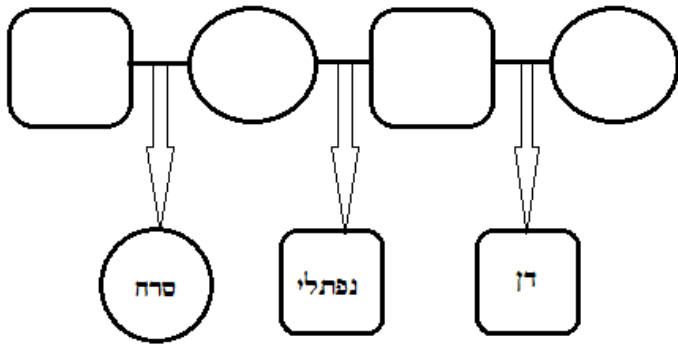
וכיון שאין יודעים מי הוא מי, כל אחת חולצת לשני הבנים הנשארים, ונמצא שבתוכם חלצה גם לבנה.

ב. חליצה לאחותו.

ראובן ושמעון הם אחים מהאב ומהאם. לוי הוא אח שלהם מהאב, ולא מהאם. וללוי, יש אחות מהאם ולא מהאב.

וכמו כן דן ונפתלי הם אחים מהאב ולא מהאם, ואימו של שמעון ילדה בת מאב אחר, נמצא שאותה בת היא אחות נפתלי ולא אחות דן, ודן מותר בה.

אך כשילדו האמהות הללו את הבנות, נתערבו הבנות, ואין אנו יודעים מי הבת של מי.

הלך ראובן ונשא את אחת מהן, וכמו כן הלך דן ונשא את אחת מהן. ומתו ראובן ודן בלא בנים, ונפלה אשת ראובן לפני שמעון, ואשת דן לפני נפתלי.

והנה אם היה ידוע שכל אחד נשא את אחות אחיו, היתה פטורה מיבום וחליצה, אך עכשיו שאין אנו יודעים אם היא אחותו או לא, הרי זו חולצת מספק. אח חולץ לספק אחותו^א.

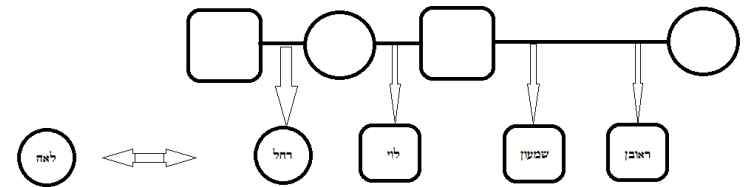
ג. חליצה לבתו.

שלושה אחים, ראובן שמעון ולוי. אשת ראובן ואשת אדם רביעי ילדו יחד שתי בנות, ונתערבו הבנות, ואין אנו יודעים מי מהן בת ראובן, ומי בת האדם האחר.

הלכו שמעון ולוי אחי ראובן, ונשאו את שתי הבנות הללו, ששתיהן מותרות להם, בת הזר וודאי מותרת להם, וגם בת ראובן מותרת להם, כי אדם מותר בבת אחיו.

מתו שמעון ולוי, ונפלו נשותיהן לייבום לפני ראובן אחיהם. אם היינו יודעים מי בתו, היתה בתו פטורה מייבום וחליצה, ורק השניה זקוקה לו.

אך כיון שאין אנו יודעים, מספק עליו לחלוץ לשתי הנשים. ונמצא האב חולץ

כשילדה אמו של לוי את האחות הזו, ילדה עימה גם אשה אחרת בת, ונתערבו שתי הבנות הללו, ונמצא שתי הבנות הללו רחל ולא, אחת אחות לוי, ואחת נוכרית, ואין ידוע מי מהן אחותו ומי הנוכרית.

הלכו ראובן ושמעון ונשאו את רחל ואת לאה, ששתיהן מותרות להם. הנוכרית מותרת בוודאי, וגם אחות לוי מותרת להם, כי אינה אחותם.

ומתו ראובן ושמעון בלא בנים. אם היינו יודעים מי אחות לוי, היא היתה פטורה מיבום וחליצה, והנוכרית היתה זקוקה ללוי שהוא אחי ראובן ושמעון מן האב. אבל עכשיו שאין אנו יודעים מי אחותו של לוי ומי לא, מספק הוא חולץ לשתיהן. ונמצא אח חולץ לאחותו מספק.

פירוש אחר שדחה רש"י:

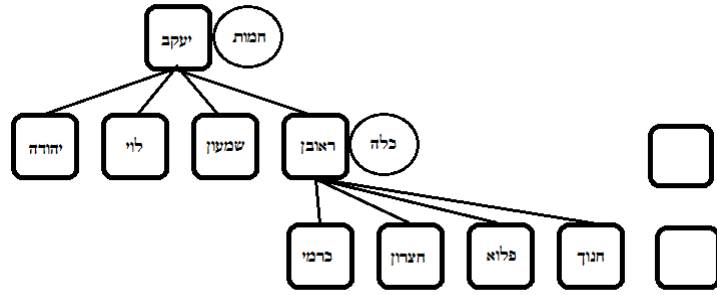
ראובן ושמעון הם אחים מהאב ולא מהאם, ואימו של שמעון ילדה בת מאב אחר, נמצא שאותה בת היא אחות שמעון ולא אחות ראובן, וראובן מותר בה.

^א ז"ו שמעת"י ולב"י מגמג"ם ב"ה, דהא שמא לאו אחותו היא, והכי איבעי ליה למימר, זה חולץ לספק אחותו, וזה חולץ לספק אחותו, אבל לאחותו מספק משמע שחלץ ודאי לאחותו, מחמת ספק שבידו. [רש"י].

לבתו מחמת הספק.^א

האשה שנתערב ולדה בולד כלתה

ליעקב ארבעה בנים, ראובן שמעון לוי יהודה. ולראובן בנו גם כן ארבעה בנים, חנוך ופלוא חצרון וכרמי. אשת יעקב ואשת ראובן ילדו יחד כל אחת בן חמישי, ונתערבו הבנים הללו, ואין ידוע מי הוא בנה של מי, כל אחד מהם הוא ספק בן יעקב ספק בן ראובן. ונפקא מינה לעניין יבום.

א. יבום נשי הספקות.

גדלו הספקות הללו, ונשאו נשים, ומתו בלא בנים, נשותיהם זקוקות לחליצה או ייבום, אך מאחר שלכל אחת יש ספק אם בעלה הוא בן יעקב או בן ראובן, זקוקה היא מספק לחליצה גם מבני יעקב וגם מבני ראובן.

בני ראובן יחלצו לה, ואינם יכולים לייבם, כי אצלם היא ספק אשת אח, הזקוקה לייבום, ספק אשת אח האב, שהיא אסורה להם, ולכן יחלצו ולא יכנסו.

ובני יעקב, [חוץ מראובן], אם רצה אחד מהם לכנס אותה, הוא רשאי, והסיבה לכך, כי אצלם היא ספק אשת אח, הזקוקה לייבום, ספק אשת בן האח, שהיא מותרת לו^ב, ולכן אחד מהם חולץ או מייבם, [ולא יהיה זה ראובן, כי אצלו היא ספק בת, ולכן היא אסורה לו].

אצל אשת שמעון, אלו שעומדים הם אחד אחי בעלה ואחד אחי

ב. יבום נשי הוודאים.

נשאו נשים, בן יעקב הוודאי, כגון שמעון, ובן ראובן הוודאי, כגון חנוך, ומתו בלא בנים, [וגם שאר בני יעקב ובני ראובן הוודאים, אינם קיימים], ואין לפני נשות שמעון וחנוך אלא שני הספקות.

אצל אשת שמעון, אחד מהספיקות הוא אחי בעלה, שראויה לו לייבום, ואחד מהספיקות הוא בן אחי בעלה, שהיא אסורה לו באיסור דודתו. וכיון שאסורה לאחד מהם, שניהם יחלצו לה.

ואצל אשת חנוך, אחד מהספיקות הוא אחי בעלה שראויה לו לייבום, ואחד מהספיקות הוא אחי בעלה, שהוא מותרת לו, שהיא אשת בן אחיו^ג. ולפיכך

^א ספק אשת אחי ואשת בן אחי, אמרינן בירושלמי, זאת אומרת, מותר לאדם לישא אשת בן אחי, פירוש אף על פי שיכול לבא לידי ביטול מצות יבמין אם ימות ותפול לפני האחין, אפעלו הכי מותר. מכאן יכול להיות ראייה לפירוש ריב"ן, שפירש בהבא על יבמתו, והנשא בת אחותו, דוקא בת אחותו, אבל בת אחי אין עושה כל כך מצוה דמבטל מצות יבמין. [תוס'].

^ב אמרינן בירושלמי, זאת אומרת, מותר לאדם לישא אשת בן אחי, פירוש אף על פי שיכול לבא לידי ביטול מצות יבמין, אם ימות, ותפול לפני האחין, אפילו הכי מותר. מכאן יכול להיות ראייה

איש ואשה פעמים שמולדין חמש אומות

היה רבי מאיר אומר, אפשר שיהיו אותם איש ואשה מביאים חמישה בני אדם, שכל אחד מהחמישה נידון לעניין יוחסין בדין אחר.

עבד ושפחה שביד הנוכרי, אין להם דין של עבד לעניין יוחסין, אלא הם כשאר נוכרים^א, ובנים שנולדים להם הם נוכרים לכל דבר, ואם ילדו אז שני בנים, ואחד מהבנים נתגייר, יש להם שני מיני בנים, אחד נוכרי ואחד גר.

קנה ישראלי את העבד והשפחה והטביל אותם לשם עבדות, מעתה הם נידונים כעבדים, ובן הנולד להם עתה הוא עבד.

שחרר את השפחה, הרי היא כישראלית, ועתה אם בא עליה העבד, בן הנולד להם עתה הוא ממזר. וזהו עיקר מה שבא רבי מאיר ללמד, שלדעתו, עבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר.

שחרר גם את העבד, נעשו שניהם כישראלים, ובן הנולד להם עתה הוא ישראלי.

נמצא שאתם איש ואשה הולידו חמישה אומות, (א) נוכרי. (ב) גר. (ג) עבד. (ד) ממזר. (ה) ישראל.

יש מוכר את אביו לשלם לאמו את כתובתה

פעמים אדם מוכר את אביו, כדי לשלם ממנו לאמו את כתובתה.

כיצד? ישראל לקח עבד ושפחה מן השוק, ולהם בן שהוא בן חורין, ושחרר הישראל את השפחה, ונשא, ועמד וכתב כל נכסיו לבנה, ומת, ואמו תובעת את כתובתה מן הנכסים, ואביו העבד בכלל הנכסים, וכשאין לו לשלם, נמצא מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה.

- ללשון ראשון, דברים אלו הם כדעת רבי מאיר, ולמדנו כאן, שאף על פי שעבד נחשב כמטלטלין^א, גובים ממנו את הכתובה, וכדעת רבי מאיר שמטלטלין גם משתעבדים לכתובה^ב.

- וללשון שני, דברים אלו הם גם כדעת חכמים, האומרים שרק קרקע משתעבדת לתשלום הכתובה, ולמדנו כאן, שעבד נחשב כקרקע.

^א ולשון מורי"י, אחיו של ראובן נשא אחת, ואחיו של כלב נשא אחת, ראובן חולץ לאשת אחיו, ואף על פי שספק בתו היא, וכן כלב. ולא היו נמי חולץ לבתו מספק, אלא חולץ לספק בתו. [רש"י].

^ב דקיימא לן בהחולץ, מהם תקנו, אתם קונים מהם, ולא הם מכס, ולא הם קונים זה מזה. [רש"י].

^ג אף על גב דבכל דוכתא אמרינן הוקשו עבדים לקרקעות, הכא יש לחושבם כמטלטלי, דלא סמכה דעתה עליויהו, לפי שמתים ובורחים. וללישנא דחשיב להו מקרקעי, סבר דסמכה דעתה עליויהו כמו קרקעות. [תוס'].

^ד תימה לרבינו תם, דבכל דוכתא משמע דבמינה פליגי ... והא עיקר פלוגתייהו בהאשה שנפלו ... משמע דביתמי פליגי אבל מיניה מודו רבנן דמשתעבדי כמו בעל חוב דאפילו מגלימא דעל כתפיה. ואומר רבינו תם, דיבם במקום אחיו קאי, והוי כמיניה, אבל מיתמי, אפילו רבי מאיר מודה דלא משתעבדי. וכן נראה לר"י ... ומיהו קשה דהכא משמע דמטלטלי דמתנה משתעבדי לרבי מאיר ... ואומר ר"י דהכא במתנת ש"מ אירי, דגרועה, כגון ירושה, אבל ממתנת בריא לא גביא ... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

אם רצו, אחד מהם חולץ תחילה, והשני כונס. אבל לא יכנס האחד תחילה, שמא אין זו הראויה לו, ועדיין היא זקוקה לחבירו.

כהן ועבד כהן שנתערבו

כהנת ושפוחתה שילדו יחד, כל אחת בן אחד, ונתערבו הבנים הללו, יש כאן שני בנים, שאחד מהם הוא כהן, ואחד מהם עבד של כהן, ואין אנו יודעים מי הוא כל אחד מהם. ואלו דיניהם באותה שעה.

א. אכילת התרומה.

שניהם מותרים באכילת תרומה, שכן גם כהן וגם עבד של כהן מותרים באכילת תרומה.

ב. חלוקת התרומה בגורן.

לדעת רבי יוסי, עבד כהן שבא לגורן נותנים לו תרומה בשביל רבו, ולפיכך כל אחד מהם **שבא לגורן, יקבל תרומה**, בין אם הוא כהן בעצמו, ובין אם הוא עבד של כהן.¹

ולדעת רבי יהודה ומשנתנו, עבד כהן שבא לגורן, אין נותנים תרומה בשביל רבו, ורק לכהן עצמו נותנים תרומה בגורן. ולפיכך כל אחד מהם שיבוא בפני עצמו לגורן, לא יקבל תרומה, שמא הוא עבד של כהן. **ורק כשיבואו יחד, יקבלו חלק אחד**, עבור זה שהוא כהן באמת.

ג. להיטמא למתים.

אף על פי שרק אחד מהם הוא כהן באמת, שאסור לו להיטמא למתים מהתורה, כיון שכל אחד מהם הוא ספק כהן, **מחמת הספק שניהם אסורים להיטמא למתים**, לפי הכלל, ספק איסורא לחומרא.²

ד. לשאת נשים.

כיון שכל אחד מהם הוא ספק כהן, שמוותר לו לשאת רק נשים כשרות [כהנת לווייה וישראלית], וספק עבד שמוותר לו לשאת רק שפחה. **אין אחד מהם יכול לשאת שום אשה, לא כשרה, שמא הוא עבד, ולא שפחה, שמא הוא כהן.**

דיניהם אחר שהגדילו המובא כאן בהמשך המשנה, יבואר בעזה"י להלן בדף ק'

העלות מחלוקת תרומה ליוחסין

נתבאר **שלדעת רבי יהודה**, אין נותנים לעבדו של כהן תרומה בגורן, ומאחר

לפירוש רבי'ן, שפירש בהבא על יבמתו, והנושא בת אחותו, דוקא בת אחותו, אבל בת אחיו אין עושה כל כך מצוה דמבטל מצות יבמין. [תוס'].

^א הקשה ה"ר אלחנן, למאן דאמר לקמן אין חולקין תרומה לאשה משום גרושה, הכי נמי גבי עבד יחוש שמא ישאל לאחר שנשתחרר העבד. ואמר ר"י דאין לחוש לכך, שלא יחזיק עצמו בעבד. והא נמי לא חיישין שמא ימכרו רבו לישראל, וישאל, דכיון דמזונותיו על רבו, לא יהא חוטא ולא לו. אך קשה דמסקינן בפרק קמא דגיטין שיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך, ואמאי לא חיישין שמא ישאל אז, כיון שאין רבו מפרנסו. ושמא הא לא שכיח. [תוס'].

^ב תימה לר"י, דאמאי לא קתני נמי ואין סופגין את הארבעים, כדקתני בסיפא. ואי משום דתנן בסיפא לא חש לשנותו, הא קתני ואין מטמאין למתים, ואף על גב דתנא בסיפא. [תוס'].

שאר נותנים תרומה בגורן אלא לכהן כשר, מי שהעידו עליו שחולקים לו תרומה בגורן, הוחזק בכך שהוא כהן כשר [=מעלין מתרומה ליוחסין].

וכמו כן נתבאר **שלדעת רבי יוסי**, נותנים לעבדו של כהן תרומה בגורן, ומאחר שנותנים תרומה בגורן גם לעבדו של כהן, מי שהעידו עליו שחולקים לו תרומה בגורן, לא הוחזק בכך שהוא כהן כשר [=אין מעלין מתרומה ליוחסין].

כן משמע מסדר הברייתא, שאחרי שהחלו לנהוג כן בכל מקום, באנו לידי כך, שבמקום שחולקים רק לכהן, החלוקה היא ראייה לכך שהוא כהן, ובמקום שחולקים גם לעבד, החלוקה אינה ראייה שהוא כהן. אולם רש"י פירש להיפך, שמחלוקת המקומות היתה מתחילה, אם מעלים לכהונה מחזקה, ואחרי כן באנו ידי כך, שבמקום שמעלין אין נותנים לעבד, ובמקום שאין מעלין אפשר לתת לעבד. ולא זכיתי להבין זאת. מה סיבת המחלוקת הראשונה.

רבי אלעזר בר צדוק כמעט שהעלה עבד לכהונה

אמר רבי אלעזר בר צדוק, מימי לא העדתי אלא עדות אחת, וכמעט שהעלו עבד לכהונה על פי.

שהוא היה במקומו של רבי יוסי, וראה שחלקו תרומה לאדם אחד, והלך למקומו של רבי יהודה והעיד על כך, ועל פי עדותו רצו להחזיק את אותו אדם שהוא כהן.

אך כיון שאין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים, קודם שהעלו אותו אדם לכהונה, נתברר הדבר שהיתה העדות במקומו של רבי יוסי, ואין ממנה ראייה שאותו אדם הוא כהן, ואפשר שהוא עבד.

תקלה על ידי צדיקים

אפילו על ידי בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה, [כמעשה חמורו של רבי פנחס בן יאיר, שלא אכל דברים שאינם מעושרים]. וכל שכן שעל ידי צדיקים עצמם אין הקב"ה מביא תקלה, [כמעשה רבי אלעזר ברבי צדוק, שלא העלו עבד לכהונה על פיו].

עשרה אין חולקים להם תרומה בבית הגרנות

א-ב-ג. **חרש שוטה וקטן**.¹

הטעם לכך כי אינם בני דעה, ויש ביזיון לתרומה שתהא מחולקת להם לעין כל.²

ד-ה. **טומטום ואנדרוגינוס**.

הטעם לכך כי הם בריה בפני עצמה, והחלוקה להם היא בזיון לקדשים.³

¹ נראה דלא גרסינן ליה, דלא שייך הך פירכא אלא במקום שהחכם עצמו נכשל באכילת איסור ואין להאריך כאן. [תוס'].

² היינו דוקא בטען שאינו יודע לישא כפיו, דבסוף לובב הגזול תניא, יודע לישא את כפיו חולקין לו תרומה, ואקטון קאי התם ... [תוס'].

³ ומדברי התוס' משמע שהטעם שמא לא יזהרו בתרומה לשומרה בטהרה.

⁴ כן פירש רש"י, ולא ידעתי למה נקט קדשים, הלא אנו עסוקים בתרומה ולא בקדשים. וגם לא

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

1. עבד.

דין זה הוא כדעת רבי יהודה, והטעם לכך, שאין חולקים לו, כדי שלא יעלו אותו מתרומה ליוחסין, וכפי שנתבאר לעיל.

דף ק'

2. אשת כהן.

נחלקו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע למה אין חולקים לה תרומה בגורן.

אחד מהם אומר, שהסיבה לכך שאין חולקים תרומה לאשת כהן, שמא יגרשנה בעלה, ואז היא תהיה נידונית כישראלית, ובני הגורן לא ידעו זאת, וימשיכו לתת לה תרומה גם אחר גירושה. [וטעם זה מתקיים רק בגורן רחוק מהעיר, אבל כשהגורן קרוב לעיר, בני הגורן ידעו שנתגרשה, ואין לחוש לתקלה הזו].

ואחד מהם אומר, שהסיבה לכך שאין חולקים תרומה לאשת כהן, משום יחוד, שמא תלך לגרנות שאין מצויים בהם בני אדם, ונמצאת מתייחדת עם מי שיהיה שם. [וטעם זה מתקיים רק בגורן שאין מצויים בו בני אדם].

רחוק מהעיר	קרוב לעיר	
לדעה א - אין חולקים לדעה ב - חולקים	לדברי הכל חולקים	שכיחי אנשי
לדברי הכל אין חולקים	לדעה א - חולקים לדעה ב - אין חולקים	לא שכיחי אנשי

ח-ט. ערל וטמא.

כהן ערל, אפילו אינו חוטא בכך שלא מל, כי מתו אחיו מחמת מילה, ומחמת סכנת נפשות אסור לו להיות נימול, וכן כהן טמא, אף כשנטמא באונס, אין חולקים להם תרומה בגורן, כי למרות שהם אנוסים במה שאינם ראויים באכילת תרומה, מכל מקום מאחר שהם אסורים באכילתה [=מאוסים], אין ראוי לחלוק להם תרומה.

י. נושא אשה שאינה הוגנת לו.

כהן שנושא אשה האסורה לכהונה, קנסו אותו שלא יתנו לו תרומה בגורן.

לשלוח להם תרומה לביתם

שמונה הראשונים, אף שאין חולקים להם תרומה בבית הגורן, דווקא בבית הגורן אין חולקים להם, מהטעמים האמורים, אבל **מותר** בעל הגורן **לשלוח להם לביתם את התרומה**, והם אוכלים בביתם^א, והערל מאכיל לבני ביתו.

יוצאים מכלל זה, **טמא**, ו**נושא אשה פסולה לכהונה**, **שקנסו אותם גם בדבר זה**, **שלא ישלחו להם תרומה לביתם**. את הנושא אשה פסולה קנסו על שעשה

ידעתי מה ביזיון הוא זה בנתינת התרומה להם, ומה בכך שיש בהם חלק נסתר שונה משאר בני אדם.

^א ואם תאמר ולמה משגרין לחרש ושוטה, והלא לא ישמרוהו בטהרה. ויש לומר, שיש להן אפוטרופוס בביתיהן. ומכל מקום אין חולקין להם, פן יבאו לחלק אפילו אין להם אפוטרופוס. [תוס'].

איסור. ואת הטמא קנסו, על שלא נזהר שלא להיטמא. ואף שלא נטמא בכונה אלא באונס, אין זה אונס גמור, ויש לקנוס אותו שייזהר יותר. [מה שאין כן ערל, שאין לקנוסו בזה כלל, כי זהו אונס גמור מה שאינו יכול למוול].

סדר קדימה בחלוקת המעשרות בין איש לאשה

נתבאר שאין חולקים תרומה לאשת כהן מהטעמים שנתבארו לעיל. אולם יש דברים שגם האשה חולקת בהם כמו האיש, כגון מעשר עני, שמחלקים אותו בתוך הבית בעיר², במקום שמצויים בני אדם, [ואין חשש יחוד].

ובדברים אלו, שגם אנשים וגם נשים באים לחלוקתם, נותנים תחילה לאשה ואחר כך לאיש, משום שהאשה מתבזה יותר לעמוד שם, ולכן יתנו לה תחילה, ותסתלק משם.

סדר קדימה לדין

אמר **רבא**, **בתחילה** כשהיו באים לפני לדין תורה שני מקרים, שבאחד מהם התובע הוא איש, ובאחד מהם התובע היא אשה, הייתי **מקדים** לדון בתביעתו של **האיש**, ואחר כך דן בתביעת האשה, וטעמי להקדים את האיש, **כי הוא חייב במצוות** יותר מהאשה. **ועתה** כשמעתי את הדין הנ"ל שיש להקדים את **האשה** בחלוקת המעשרות, **משום שיש לה בזיון** להתעכב שם, גם לעניין תביעתה הדין כן, ואני מקדים את האשה.

כהן ועבד כהן שנתערבו והגדילו

לעיל נתבאר דינם של כהן ועבדו, שנתערבו בלידתם, ואין אנו יודעים מי הכהן ומי העבד, והדינים הנ"ל נובעים מהיות כל אחד מהם ספק כהן ספק עבד של כהן.

אמנם כל זמן שהם כן אין אחד מהם יכול לשאת אשה, כפי שנתבאר, ונמצאו שניהם בטלים מפריה ורביה שהיא מצווה גדולה, על כן כופים את שניהם, שכל אחד יתן שני שטר שחרור ומעתה ממה נפשך זה שהיה עבד נעשה עתה עבד משוחרר, וכך יהיו דיניהם.

א. לשאת נשים.

זה שהוא משוחרר מותר לשאת נשים כשרות לכהונה ונשים פסולות לכהונה כגון גרושות וחללות, אך כיון שאין אנו יודעים מי המשוחרר, וכל אחד הוא

² מעשר עני אין מתחלק בגורן אלא בתוך הבית, כדכתיב לגר ליתום ולא למנה וגו'. ועוד משום דלא ליכספו עניים. [רש"י]. ואומר רבינו תם, דתרי גוויי מעשר עני הוא, כדאמר בפרק בתרא דנדרים, כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית, כאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות. ומעשר עני המתחלק בתוך הבית היינו ערב פסח, כדתניא בסיפרי כתוב אחד אומר, מקצה שלש שנים תוציא וגו' והנחת בשעריך דמשמע שצריך להניחו בגורן, ובאין עניים ונטליו אותו, וכתוב אחד אומר כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתת וגו', דמשמע שבעל הבית מחלקו, מדכתיב ונתת, הא כיצד, עד הפסח שהוא זמן גשמים ואם מניחו בחוץ נפסד, מחלק בתוך ביתו, והוא מעשר עני המתחלק בתוך הבית, דכתיב ביה נתינה, ומפסח שהוא זמן ביעור היה מניחו בגורן, והיה הפקר, ולא היה בו דין חלוקה. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

ספק כהן כשר, אינם יכולים לשאת אלא נשים **כשרות לכהונה**, כהנות לויות
וישראליות, שאינן גרושות או חלוצות.

ב. להיטמא למתים.

אף על פי שרק אחד מהם הוא כהן באמת, שאסור לו להיטמא למתים
מהתורה, כיון שכל אחד מהם הוא ספק כהן, **מחמת הספק שניהם אסורים
להיטמא למתים**, לפי הכלל, ספק איסורא לחומרא. **ואם נטמאו, אינם לוקים**
על כך, כי כל הנטמא אומר, שמא אני המשוחרר ולא הכהן.^א

ג. אכילת התרומה.

כיון שכל אחד מהם הוא ספק משוחרר, האסור באכילת תרומה, שניהם **אינם
אוכלים** בתרומה. אולם בדיעבד **אם אכלו**, הם **פטורים מתשלומי קרן וחומש**,
כי כל אחד אומר, אני הכהן.^ב

ד. חלוקת התרומה בגורן.

כיון שכל אחד מהם הוא ספק משוחרר, שאינו זכאי לקבל תרומה, שניהם
אינם נוטלים תרומה בגורן.^ג

ה. התרומה של תבואתם.

כיון שכל אחד מהם הוא ספק כהן, כשהם מפרישים תרומה מתבואתם, אינם
מחוייבים לתת אותה לכהן, כי כל אחד אומר אני הכהן, וכהן שתובע אותי
שיביא ראיה שאני לא כהן. אך מאחר שהם אסורים לאכול את התרומה כנ"ל,
הם מוכרים אותה לכהנים, והתמורה שלהם.

ו. חלוקה בקדשי המקדש.

כיון שכל אחד מהם הוא ספק משוחרר, שאינו זכאי לקבל תרומה, שניהם
אינם נוטלים חלק בקדשי המקדש, כגון בעורות קדשים.

ז. נתינת קדשים.

לפי הפירוש הראשון של רש"י, דין זה אמור לעניין הקרבת קרבנות, וכיון שכל
אחד מהם הוא ספק משוחרר, שאינו רשאי להקריב קרבנות, שניהם **אינם
מקריבים**.

ולפי הפירוש השני של רש"י, דין זה אמור לעניין חלוקת שאר קדשים כגון בכור
וחרמים, וכיון שכל אחד מהם הוא ספק משוחרר, שניהם **אינם נוטלים חלק בקדשים**
הללו.

ח. זכויותיהם בקרבנות עצמם.

כלל בדינו, שכהן שחייב להביא קרבן עבור עצמו, כגון חטאת או אשם, אין
חייב למוסרו לאנשי המשמר של אותו יום, ויהנו הם מעבודתו ועורו, אלא
רשאי הכהן להקריב בעצמו את קרבנותיו, ויהנה הוא מעבודתו ועורו.^ד

^א והתראת ספק היא.

^ב נהי דאין משלמין, מכל מקום צריכין להפריש משום כפרה. [תוס'].

^ג ואפילו יבאו שניהם על הגורן, ויתנו, אם כהן אני תנו לי בשבילי, ואם חברי כהן תנו לי בשבילי,
אפילו הכי אין חולקין, כיון דאין אוכלין, דלמא אתי לידי תקלה. [תוס'].

^ד תניא, מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו כל שעה שירצה, ואפילו במשמר שאין שלו, תלמוד

ושני אלו, שכל אחד מהם הוא ספק כהן, אין אנו יכולים להוציא מהם את
קרבנותיהם, לתת אותם לאנשי המשמר, אלא אנשי המשמר יקריבו את
קרבנם, ויתנו להם את הבשר לתת למי שירצו, וכן יתנו להם את העור. א"נ
אפילו לעניין ההקרבה עצמה, יכולים לתת את הקרבן לאיזה כהן שהם
רוצים.^ה

ולפי הפירוש השני של רש"י, דין זה נמשך גם הוא אחר הדין הקודם, לעניין קדשים
כמו בכור וחרמים, שאמנם אינם נוטלים חלק בשל אחרים, אבל את שלהם הם
מעבדים לעצמם. ובכור שלהם ירעה עד שיהיה בו מום, אבל לא יקריבו אותו תם, כי
אז לא יוכלו לאכול מבשרו, וכמו שיתבאר להלן.

ט. חיובם במתנות.

כיון שכל אחד מהם הוא ספק כהן, אינם חייבים לתת לכהן אחר את המתנות,
הזרוע הלחיים והקיבה, שהמוציא מחבירו עליו הראיה, כנ"ל לעניין תרומה,
ומעבדים אותם לעצמם.

י. דין בכור שלהם.

בזמן הבית, בכור תם ניתן לכהנים להקרבה, והם אוכלים את בשרו, ובכור
בעל מום ניתן לכהנים, להישחט במדינה, ונאכל לכל אדם. ואלו, כשנולד להם
בכור תם, רשאים הם לעכב אותו לעצמם, אך לא יוכלו להקריבו ולאוכלו, ולכן
הם משהים אותו עד שיהיה בו מום, ואוכלים אותו במדינה.

יא. דין מנחתם.

כלל בדינו, שמנחת ישראל נקמצת, הקומץ קרב לגבוה, והשיריים נאכלים
לכהנים, שנאמר "וְזֹאת תֹרֶת הַמִּנְחָה ... וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְקָמְצוֹ ... וְהַקֵּטִיר
הַמִּזְבֵּחַ ... וְהַנֹּתֵרֶת מִמֶּנּוּ יֵאָכְלוּ אֶהְרֹן וּבָנָיו וְכוּ'' (ויקרא ו' ז-ט). ומנחת כהן
קרבה כולה למזבח, שנאמר "וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כְּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֵאָכֵל" (ויקרא ו'
ט"ז).

ושני אלו שכל אחד מהם ספק כהן ספק משוחרר, אם הוא מביא מנחה, צריך
להחמיר בהקרבתה את שני הצדדים, המנחה טעונה קמיצה כמנחת ישראל,
אבל אין השיריים נאכלים לכהנים, אלא כולה קרבה למזבח כמנחת כהנים,
ומקריבים את הקומץ בפני עצמו, ואת השיריים בפני עצמם.

כיצד מקריבים את השיריים

נתבאר, שמי שהוא ספק כהן ספק ישראל, מנחתו נקמצת כמנחת ישראל

לומר, "ובא בכל אות נפשו ושרתי", ומנין שעבודתם ועורם שלו, תלמוד לומר "ואיש את קדשיו לו
יהיו". [הובא ברש"י].

^ה וללשון ראשון קשה לי, דאמרינן בהגוזל, דהיכא דלא מצי עביד עבודה, שליח נמי לא מצי משוי.
[רש"י]. ואומר ר"י, דאין זה קושיא, דשאני הכא אם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן, היה ראוי
לעבוד עבודה, כמו חולה וזקן שנותן לאיזה משמר שירצה, הואיל ועל ידי הדחק ראוי לעבודה ...
וכן מצא ה"ר אלחנן בהדיא בירושלמי, דקאמר היה זקן או חולה נותנה לכל משמר שירצה, היה
טמא ובעל מום נותנה לאותו משמר, ומסיק דהתערבות עבדין להו כחולה וזקן, דתנינן אין
מוציאין שלהן מידיהם. [תוס'].

^ו על לשון שני שפירש ואין נותנין להם קדשים בכור וחרמים קאמר, קשה לר"י, מדתני בערכין
חרמי כהנים עד שלא באו ליד כהן הרי הם כהקדש, משבאו ליד כהן הרי הן חולין לכל דבריהם,
אם כן איך מניחין אותם בידם. ואמר ר"י, שיתנו זה לזה ויתנו ביניהם. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

יודעים למי מהם הוא אח גמ מהאב.

הטענה קמיצה, והקומץ וגם השיריים קרבים למזבח כמנחת כהן שכולה כליל.

ומעתה אם מת הספק הזה בלא בנים, אשתו זקוקה ליבום וחליצה לאותם שהם אחיו גם מהאב, אבל אין אחד מהם יכול לייבם אותה, כי כל אחד מהם הוא ספק אחי בעלה מהאב בלבד, ולכן אחד מבני הבעל הראשון חולץ לה ולא מייבם, וכן אחד מבני הבעל השני חולץ ולא מייבם, ובכך היא מותרת לשאר בני אדם.

והקשו, הלא כלל בדינו, שאסור להקטיר שיריים, שנאמר "לא תקטירו מננו" (ויקרא ב' י"א), ללמד שאסור להקטיר את הנשאר. ואם כן, אם הוא באמת כישראל, שמנחתו טעונה קמיצה, הנשאר הם שיריים, ואסורים בהקטרה. ותירצו על כך שני תירוצים.

א. מקריב אותם לשם עצים.

וכמו כן אם מתו בני הבעל הראשון או בני הבעל השני, הספק הזה חולץ לנשותיהם, אבל אינו מייבם, שמא יכנוס מי שהיא אשת אחיו מהאב ולא מהאב.

לדעת רבי אלעזר, לא אסרה תורה להקטיר על המזבח שיריים אלא כשהכוונה היא להקטירם, שכך נאמר בהמשך הכתוב "וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵעָלוּ לְרִיחַ נִיחֹחַ" (ויקרא ב' י"א), דווקא לריח ניחוח לא יעלו, אבל מקריב אותם כעצים בלבד, מותר.

ואם היו לבעל הראשון, ולבעל השני בנים נוספים מאשה אחרת, אותם בנים אינם אחי הספק הזה מהאב, אלא או שהם אחיו מהאב בלבד, או שאינם אחיו כלל.

ואמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי, שכך יוכלו לעשות גם כאן בהקרבת המנחה, [שיתנו, אם זה הוא ישראל ולא כהן], השיריים קרבים לשם עצים.

ובאופן הזה, אם מת הספק בלא בנים, יכולה אשתו להתייבם, כשמתחילה יחלוץ לה אחד מבני בעל אחד, ולאחר מכן ייבם אותה אחד מבני הבעל השני.

אמנם תקנה זו מועילה רק לדעת רבי אלעזר ולא לדעת חכמים שחולקים עליו.

ב. השיריים מתפזרים על בית הדשן.

וכמו כן אם מת אחד מבני הבעלים הללו, [ואין למת אחים ודאים מבני אותו בעל, שהיה הוא בן יחיד לאביו, מלבד הספק הזה], יכול הספק הזה אף לכנוס את אשתו, אם ירצה.

לענין כהן שנכנס למקדש בטומאה, ועליו להביא אשם טומאת מקדש וקדשיו, ואם הוא עני מביא מנחה, אותה מנחה טעונה קמיצה כישראל שנאמר בה "והיתה לכהן כמנחה" של ישראל. אך שייריה אינם נאכלים, אלא קרבים כמנחת כהנים. ולדעת רבי שמעון, במנחה זו נתחדש, שמקריב את הקומץ בפני עצמו, ואת השיריים בפני עצמם. ורבי אלעזר ברבי שמעון חולק, ואומר שמנחה זו אינה שונה משאר מנחות, ואי אפשר להקריב את השיריים, ותקנתם, לפזר אותם על בית הדשן שבצד המזבח^א, ובכך גם יוצא ידי חובתו בהקרבתם.

וכמו כן במנחת זה, שהוא ספק כהן וספק ישראל, כיון שאי אפשר להקריב את השיריים, הכל מודים שיצאו בהם ידי חובה בפזורם על בית הדשן.

ספק בן כהן ספק בן ישראל

היתה האשה נשואה לכהן, ונתגרשה ממנו, ונישאת לישראל בלא להמתין שלושה חודשים, וילדה בן, הרי זה ספק בנו של כהן, ספק בנו של ישראל, וכיון שהבן הזה ספק כהן ספק ישראל, מתקיימים בו כל הדינים שנתבארו לעיל, במי שהוא ספק כהן ספק עבד משוחרר. [ראה לעיל, בענין "כהן ועבד כהן שנתערבו והגדילו"].

כהן שאינו יודע מי הוא אביו נעשה שתוקי מהכהונה

כלל בדינו, שכהן הבא על הפנויה, זרעו כהן, וכשר לכל דיני כהונה.

ואמר שמואל, שכל זה כשיודעים אנו בבירור מי אביו של הבן הזה, אבל כשאין יודעים מי הוא אביו, כגון שהיו עשרה כהנים עומדים, ובא אחד מהם על הפנויה, וילדה בן, שיודעים אנו שהבן הזה הוא בן של כהן כשר, אבל אין אנו יודעים מי הוא האב, שהוא אחד מתוך העשרה הללו, ואין ידוע מי מהם, באופן הזה הבן שתוקי, כלומר משתקים אותו מדין הכהונה, שלא יוכל לעבוד עבודה.

והטעם לכך, כי נאמר בענין הכהונה, "וְהִקְיָתָהּ לוֹ וּלְזָרְעוֹ אֶתְרֵי בְרִית פְּהִינָת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיוּ וַיִּכְפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר כ"ה י"ג), ללמד שצריך שיהיה הזרע מיוחס אחר אביו, וכשאין הזרע מיוחס אחר אביו, אינו ראוי לכהונה.

ומסקנת הגמרא שדין זה אינו דין תורה, שהרי שנינו בפרק החולץ, שכשכהן מייבם את אשת אחיו בתוך שלושה חודשים, ונולד להם בן, ואין יודעים אם הוא בנו של המת או בנו של החי, עדיין הוא ראוי להיות כהן גדול.

ספק בן מי הוא

כבר נתבאר בדף מ"א, שאשה צריכה להמתין בין בעל ראשון לבעל שני שלושה חודשים, שאם תלד, נדע אם בנה הוא מהראשון או מהשני. ואם לא עשתה כן, וילדה בן, הרי הבן הזה ספק בנו של ראשון ספק בנו של שני.

ואם היו לה בנים נוספים מהבעל הראשון, ובנים נוספים מהבעל השני, כל הבנים הללו הם אחים מהאב, שכולם בני האשה הזו, אבל אין כולם אחים מהאב, כל הנולדים לה מבעלה הראשון הם אחים מהאב מהבעל הראשון, וכל הנולדים לה מהבעל השני הם אחים מהאב מהבעל השני, וזה הספק, אין

^א פי' בקונטרס, מקום שמניחין שם תרומת הדשן. ואין נראה לר"י, דתניא פרק טבול יום רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר שני בתים היו שם, אחד במזרחו של מזבח, ואחד במזרחו של כבש, ואותו שהיה במזרחו של מזבח היו נותנין שם מוראות העוף ודישון מזבח הפנימי והמזורה, וזהו אותה של תרומת הדשן כדמוכח התם, וזהו שהיה במזרחו של כבש היו שורפין פסולי קדשי הקדשים, ובמזרחו של כבש ששורפין קדשי קדשים היו מתפזרים שירים דהכא, דהא מתפזרין היינו שרפין, דהא פסולו בבעלים ... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

אך אי אפשר להעמיד כן את משנתנו, שכן מבואר במשנה דין אנינות של שניהם במותו, ואם כן המשנה מדברת גם במקרה שהבעל הראשון עדיין חי כשנישאת לשני, וילדה את הבן.

[ודוקא מדין אנינות שלהם יש להקשות כן, אבל ממה ששינוי שהבן אוגן לשניהם לא קשה. כי אפשר להעמיד זאת בליקוט עצמות, כלומר כבר מת הראשון לפני שנולד הבן, אך לאחר זמן ליקטו עצמותיו, ויום ליקוט עצמות גם כן נוהגת בו אנינות].

ב. ואין לומר שהיתה אימו נשואה לכהן הראשון ונתגרשה ממנו, וכך הוא עדיין חי.

כי אם נתגרשה מהראשון, היא אסורה לשני, ואם הבן נולד השני, אינו כהן כשר אלא פסול, ולמה הוא אסור להיטמא לראשון. הלא ממה נפשך הדבר מותר. אם הוא בנו של ראשון, הוא נטמא לו כדן כהן הנטמא לקרובו, ואם הוא בנו של שני הוא חלל, שמותר להיטמא גם למי שאינו קרובו, ורק לשני יהיה אסור לו להיטמא.

ג. אופן נוסף שבו היתה האם עם הכהן הראשון, ויצאה ממנו, בעודו בחיים, ועדיין היא כשרה לכהן השני, הוא כשלא היתה נשואה לראשון, אלא זנתה עימו, ולכן לא היתה זקוקה לגט לצאת ממנו.

אך לפי דברי שמואל, אי אפשר להעמיד כן את משנתנו, שכן מבואר בהמשך המשנה, שהבן הזה שהוא ספק של ראשון ספק של שני, ראוי לעבודה, ולפי דעת שמואל, כהן הנולד שלא מנישואין, ואין ידוע מי הוא אביו, הוא משותק מלעבוד.

ד. אופן נוסף שבו היתה האם עם הכהן הראשון, ויצאה ממנו, בעודו בחיים, ועדיין היא כשרה לכהן השני, הוא כשהיתה נשואה לראשון, אך לא יצאה ממנו בגט אלא במיאון.

והקשו, הלא מיאון נאמר ביתומה שהשיאו אותה בעודה קטנה, ואמרו חכמים שהיא יכולה למאן בנישואיה עד שתהיה בת שתיים עשרה שנים, ובעודה קטנה אינה יולדת, ואם כן אין להסתפק כלל שמא הבן הוא מהראשון, ואי אפשר להעמיד כן את משנתנו.

ה. אופן נוסף שבו היתה האם עם הכהן הראשון, ויצאה ממנו, בעודו בחיים, ועדיין היא כשרה לכהן השני, הוא כשהיתה סבורה שהיא נשואה לראשון, ונתברר שהיו קידושיה קידושי טעות, ובכך היא יוצאת מהראשון בלא גט, ומותרת לשני.

ובאופן הזה נוכל להעמיד את משנתנו.

שלש נשים משמשות במוך

רב ביבי שנה לפני רב נחמן, שלדעת רבי מאיר, שלוש נשים מותרות לשמש במוך, כלומר מותרות לתת מוך במקום תשמיש כשהן משמשות, כדי שלא יתעברו. ואלו הן.

א. קטנה.

הקטנה מותרת לשמש במוך, שאם לא תשמש במוך, יש לחוש שמא תתעבר

אלא דין זה של שמואל הוא מדרבנן בלבד, והסמיכו אותו חכמים על הכתוב הזה, ולא תקנו כן אלא במקום של ביאת זנות, כלומר בביאה של כהן על הפנויה בלא נישואין, אבל כשהיתה הביאה בהיתר לא גזרו. [וכן אם היתה סבורה שהביאה בהיתר, שהיו קידושיה, ואחר כך נתברר שהיו קידושי טעות, אין זו כביאת זנות, ואין הוולד נפסל].

להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו

הקב"ה אמר לאברהם אבינו, "ויהקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדורתי לברית עולם להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו" (בראשית י"ז ז), ומתחילה כשהיו סבורים שהכתוב "ויהיתה לו ולזרעו אחריו ברית קהנת עולם" בא ללמד שצריך שיהיה הזרע מתייחס אחר אביו, הקשו, אם כן מה בא הכתוב הזה להזהיר את אברהם.^נ

ותירצו, שכך היה הצווי בפסוק הזה, לא תישא נוכרית או שפחה, כי אז לא יתייחס זרעך אחריו, ויש לך לשאת רק נשים כשרות, שיהיה זרעך מתייחס אחריו.

ספק בן כהן זה ספק בין כהן זה

מבואר במשנתנו, שכשהיתה אשה עם כהן ראשון, ואחר כך עם כהן שני, בלא המתנה של שלושה חודשים ביניהם, ונולד לה בן, כיון שאינו יודע מי מהם הוא אביו, הרי זה מתנהג כלפי שניהם כדיני כהונה לחומרה.

א. אנינות.

כהן שמת אחד מקרוביו, אסור לאכול קדשים כל אותו היום. וזה, מחמת הספק, שאינו יודע מי מהם אביו, נוהג אנינות במיתת שניהם. וכמו כן שניהם, כיון שהם מסופקים שמא זה בנם, נוהגים שניהם אנינות במותו.

ב. טומאה.

כהן שמת אחד מקרוביו, מצווה עליו להיטמא לו במותו, אבל לשאר בני אדם אסור לו להיטמא. וזה, מחמת הספק, שאינו יודע מי מהם אביו, אסור לו להיטמא לא לזה ולא לזה. וכמו כן שניהם, כיון שהם מסופקים שמא אין זה בנם, אסורים הם להיטמא לו במותו.

כיצד יצאה מהכהן הראשון

מבואר שהבן הזה, שהוא ספק בנו של כהן ראשון, וספק בנו של כהן שני, הוא כהן כשר. וזה יתכן רק אם לא היתה אימו פסולה לכהונה אצל שניהם, שלא נתגרשה מהראשון. ולהלן יתבאר כיצד יצאה מהראשון ולא נפסלה לשני.

א. האופן הפשוט, שבו היתה האם נשואה לכהן הראשון, ויצאה ממנו, ועדיין היא כשרה לכהן השני, הוא כשמת הראשון, ונעשית אלמנה.

^נ הואיל והוא אחריו קא דרשת ליה לענין פסול כהונה הכא מאי פסול קא דרשת ביה הא ודאי גבי ישראל כשר הוא כגון עשרה עומדים ופירש אחד מהם ובעל. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

ושמא תמות.

קללה והכאה בספק בן של ראשון ספק בן של שני

כלל בידינו, שהמקלל את אביו, וכן המכה את אביו, חייב מיתה. וזה, שהוא ספק בנו של זה וספק בנו של זה, **אם קלל או הכה את אחד מהם**, מאחר שספק אם מכה או מקלל את אביו, **הרי זה פטור**.

- **ולדעת תנא קמא בברייתא, אם הכה או קילל את שניהם, בזה אחר זה או בבת אחת**, כיוון שבסופו של דבר וודאי הכה או קילל את אביו הרי זה חייב.

וכשעמד להכות או לקלל בבת אחת, הבא להתרות בו, התראתו התראת וודאי, כי עומד להכות או לקלל את שניהם. אבל כשהכה או קילל בזה אחר זה, המתרה בו בכל פעם שלא יעשה, מתרה בו התראת ספק, כי אינו יודע בבירור שיעבור עתה על האיסור, ומכל מקום דעת תנא קמא, שגם התראת ספק נחשבת התראה, לחייב על פיה אם מתברר שחטא. [=התראת ספק שמה התראה].

- **ולדעת תנא של ברייתא אחת אמר רבי יהודה**, שרק אם הכה או קילל את שניהם **בבת אחת**, הוא חייב על כך, אבל כשהכה או קילל אותם **בזה אחר זה** הוא פטור.

וטעמו של רבי יהודה, כי כשעושה בזה אחר זה, התראה שמתרים בו בכל פעם היא התראת ספק, ואין מחייבים על פי התראת ספק. [=התראת ספק לאו שמה התראה].

- **ולדעת תנא של ברייתא אחרת אמר רבי יהודה, שאפילו אם הכה או קילל את שניהם בבת אחת**, הוא פטור על כך.

וביאר רבי חנינא טעמו של רבי יהודה, שיש ללמוד בגזרה שווה, שחיוב מיתה האמור על קללת אביו, נאמר רק כשמקלל את אביו לבדו, בלא לקלל אדם אחר עימו, שכן דין קללת אביו למד מדין קללת המקום, וכשם שדין קללת המקום נאמר במקלל בלא שותפות, כך דין קללת אביו נאמר במקלל בלא שותפות, ואם כן כשמקלל אדם אחר עימו, אפילו ידוע בבירור שמקלל את אביו, אינו מתחייב על כך מיתה. והוקשה הכאה לקללה, ללמד שגם הכאה אינו מתחייב עליה אלא כשמכה את אביו בפני עצמו.

עבודת המקדש בספק בן של כהן ראשון ספק בן של כהן שני

עבודת המקדש חלוקה לעשרים וארבעה משמרות כהונה, בכל שבוע עולים בני משמר אחר לעבודת המקדש, ונוטלים חלקם בקדשי המקדש.

ומי שהוא ספק בנו של כהן זה, וספק בנו של כהן זה, אינו יכול ליטול חלק בקדשי המקדש, לא במשמרו של זה ולא במשמרו של זה, כי בכל פעם בני אותו משמר אומרים לו, הבא ראייה שאתה בן של הכהן של המשמר שלנו.

ואף על פי שלא יוכל ליטול חלק בקדשי המקדש, יכולים בני משפחות הראשון והשני לחייבו לעלות לעבוד עבודה, גם במשמרו של ראשון, וגם במשמרו של שני.

והטעם לכך, כי כשאין כהן עולה לעבודה, יש בכך פגם למשפחתו, שאומרים להם, יש במשפחתכם אחד שפסול לעבודה.

והכוונה לקטנה, שהיא **מבת אחת עשרה שנים ויום אחד ועד שתיים עשרה שנים ויום אחד**, שהיא ראויה להתעבר ולמות היא וולדה. אבל פחות מאחת עשרה שנה, ודאי לא תתעבר. ויותר משתיים עשרה שנה ויום אחד, אם תתעבר לא תמות אלא תחיה היא וולדה, ולכן משמשות כדרכן.

ב. מעוברת.

המעוברת מותרת לשמש במוך, שאם לא תשמש במוך, יש לחוש **שמא תתעבר ולד אחר, ויעשה עוברה סנדל**, כלומר ולד שאין לו צורת פנים, שכהיא מעוברת, וחוזרת ומתעברת, דוחק האחד את חברו, ופוחת צורתו.

ג. מניקה.

המניקה מותרת לשמש במוך, שאם לא תשמש במוך, יש לחוש **שמא תתעבר, ותהא צריכה לגמול בנה מהנקה, וימות**.

וחכמים חולקים ואומרים, **אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת, ומן השמים ירחמו, משום שנאמר "שמר פתאים ה'"** (תהלים קט"ז ו')

קידושי טעות אין צריכים גט

אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל, נאמר בפרשת סוטה, "וְיִשָּׁבֵב אִישׁ אֶת־אִשׁוֹ שֶׁכָּתְבָה זָרַע וְנִעְלַם מֵעֵינָיו אִישָׁהּ וְנִסְתָּרָה וְהָיָא נִטְמָאָה וְעַד אֵין פָּה וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה" (במדבר ה' י"ג), ללמד שכשעשתה מרצון היא נאסרת, וכשנאנסה אינה נאסרת, ובא המיעוט "היא", ללמד^נ, שיש אחת שגם כשעשתה מרצון אינה נאסרת, וזו מי שנמצאו קידושיה קידושי טעות, ונתברר שלא היתה אשת איש, שאפילו בנה מורכב לה על כתפה, ממאנת והולכת לה בלא גט.

דף ק"א

הדינים הבאים, [ירושא קללה והכאה], נזכרו במשנתנו בתוך דיני זה שנולד לאימו כשהיתה מתחילה עם כהן ראשון ואחר כך עם כהן שני, אך הדינים הללו מתקיימים גם כשהיה הראשון והשני ישראלים.

דין ירושה בספק בן של ראשון ספק בן של שני

כיון שהבן הזה ספק בנו של ראשון, וספק בנו של שני, **אין הוא יורש לא את זה ולא את זה**, כי שאר יורשי אותו אדם הם וודאי יורשיו, ואין זה יכול להוציא מהם.

אבל אם הוא מת בלא בנים, מאחר שירושתו לאביו, ואין אנו יודעים מי מהם אביו, הרי זה ממון המוטל בספק בין שניהם, ו**שניהם חולקים את ירושתו**.

^נ אסמכתא בעלמא היא, דפשיטא דלאו קידושי נינהו. [תוס']

בקיצור

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד
אחר ששנה מה שעלה בידו מכל
מה ששנה ויסמוך על הכללים
שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

גיליון ח 14
מסכת יבמות צ"ז-ק"א
י"ח טבת - כ"ב טבת

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

וכיון שאצל שתי המשפחות, אם לא יבוא עימהם, הדבר נחשב פגם להם, משום אותם הסבורים שהוא בן של אותה משפחה, הרי זה עולה לעבודה עם משפחתו של ראשון ועם משפחתו של שני.

ואם היו שתי המשפחות בני אותו משמר, ובני אותו בית אב, [שכל משמר חלוק לששה בתי אבות, וכל בית אב עובד יום אחד ונוטל חלקו בקדשי מקדש באותו יום], וממה נפשך ידוע מתי הוא ראוי לעבוד וליטול חלק בקדשי

המקדש, הרי זה עובד באותו יום, ונוטל חלק אחד בקדשי המקדש.

סליק פרק נושאים על האנוסה